

İNSANLARLA GÜZEL GEÇİNMEK*

Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi-ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emmâ ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-kitâbi kitâbu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve sellem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ... Ve külle muhdesin bid'ah... Ve külle bid'atin dalâleh... Ve külle dalâletin ve sahibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi's-sahîhi'l-muttasili ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl:

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ

(طس. حل . عن علي؛ ابن أبي الدنيا، د. هب. عن أبي هريرة؛ ك. عن أنس)

RE. 28717 (*Re'sü'l-akli ba'de'l-îmâni bi'llâhi et-teveddüdü ile'n-nâs.*) Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.

Muhterem cemaat-i müslimîn!

Üstadımız Gümüşhaneli Ahmed Ziyâeddin KS Hazretleri'nin telif etmiş olduğu Râmûzü'l-Ehâdis isimli hadis kitabının ra faslından hadisleri okumağa devam ediyoruz.

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

Dersimize başlamadan önce, evvela Peygamberimiz Efendimiz Muhammed-i Mustafâ SAS'ın ruhu için, sonra cümle enbiyânın, asfiyânın, evliyânın ervâhı için; ve sâdât-ı kirâmımızın ervâhı için; bu eserin müellifi Ahmed Ziyâeddin-i Gümüşhanevî Hazretleri'nin ruhu için; hocalarının ve talebelerinin ruhları için; bu kitabın içindeki hadis-i şerîflerin bizlere kadar ulaşmasında emeği geçmiş olan zevât-ı muhteremenin cümlesinin ervâhı için; ve uzaktan yakından Peygamber SAS Efendimiz'in muhabbetlerinden nâşî bu hadis dersine teşrif etmiş olan siz kardeşlerimin ahirete irtihal eylemiş olan cümle geçmişlerinin ruhlarına, bir Fâtihâ, üç İhlâs-ı Şerîf kıraat edelim:

a. İnsanlara Kendini Sevdirmek

Hazret-i Enes RA'dan ve Ebû Hüreyre RA'dan ve Hazret-i Ali RA KV'dan —üçü de ayrı ayrı nakletmiş— bize kadar geldiğine göre Peygamber ASS Efendimiz şöyle buyurmuşlar:¹

¹ Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VI, s.156, no:6070; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.501, no:9055; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.147, no:200; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *el-İhvân*, c.I, s.193, no:140; Ebû Hüreyre RA'dan.

Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.255, no:8061; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LXI, s.200; Enes ibn-i Mâlik RA.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.V, s.120, no:4847; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.III, s.203; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.18, no:5173; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.VIII, s.39, no:12634, 12718; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.178, no:476; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.57, no:12553.

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللَّهِ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ

(طس. حل . عن علي؛ ابن أبي الدنيا، د. هب. عن أبي هريرة؛ كر. عن أنس)

RE. 287/7 (*Re'sü'l-akli ba'de'l-îmâni bi'llâhi, et-teveddûdü ile'n-nâs*)

(*Re'sü'l-akli*) Aklın başı; yâni en üst bir akıl, en yüksek bir dereceli akıl demek. “Aklın başı, aklın en yüksek seviyesi, (*ba'de'l-îmâni bi'llâhi*) Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne imandan sonra, aklın en yüksek seviyesi, başı, gereği icabı nedir? (*Et-teveddûdü ile'n-nâs*) İnsanlara kendisini sevdirmektir. Kişinin başka insanlara, halka kendisini sevdirmesidir.”

Şimdi bu sevdirme keyfiyeti üzerinde, bu hadis-i şerîf üzerinde biraz konuşalım. Peygamber ASS Efendimiz önce Allah'a imanı zikrediyor: (*Ba'de'l-îmâni bi'llâhi*) Demek ki asıl akıl, Allah'a inanmakla başlıyor.

“—Efendim ben nice akıllı insan biliyorum ki, inancı yok...”

Onun akli olsaydı, hiç ahiretini mahveder miydi? Ahiret, ebedî hayat; (*hüm fîhâ hâlidûn*) ehl-i cennet cennete girecek, orada ebedi kalacaklar. Ehl-i cehennem cehenneme girecek, orada ebedî kalacaklar. Ebedî azaba hiç râzı olur mu akli olan bir insan?

“—Efendim nereden belli?”

İnsan eğer inanmıyorsa bile korkar. “Yarın filanca yerde hadise çıkacakmış. Fatih’te caddeye bomba koymuşlar, patlayacakmış!” deseler, insanın evi o civarda olsa, mümkünse oradan geçmez. Neden? “Ya doğrudur, ya yanlıştır. Eğer doğruysa patlar, bana bir zarar gelir.” diye düşünür.

Şimdi hiç bir akıl sahibi ahiretin olmadığını söyleyemez. Hiç bir ilim erbâbı, doğudan batıdan hiç bir kimse, ahiret yok diyemez. Neden? O da bizim gibi açız naçız, bizim seviyemizde. Bizden bir üstünlüğü yok, bir gram, bir milim, bir santim, bir sigara kağıdı kadar bizden üstün tarafı yok. İstikbal çünkü, istikbale ilim karışmaz. İstikbalde ne olacak? O da bir şey diyemez, biz de bir şey diyemeyiz.

Ama biz, sağlam bir delile dayanarak diyoruz ki: Doğru, adil, Muhammedü’l-Emîn diye emniyetle mevsûf, bütün hayatı boyunca mucizelerle te’yid edilmiş bir muhbir-i sâdık, bir doğru haberci bize diyor ki:

“—Ahiret olacak, Allah-u Teâlâ Hazretleri cümle insanları bir yerde cem edecek. Bütün insanlar, bu dünyada yapmış oldukları şeylerden dolayı hesaba çekilecekler. Zerre miktarı hayır işleyen, karşılığını görecek; zerre miktarı şer işleyen de, o şerrin muhakkak cezasını çekecek, burnu yere sürtecek. Mümkün değil, muhakkak bu hesap olacak. İyi insanlar mükâfât görecek, kötü insanlar ceza görecek.”

Peygamber ASS Efendimiz buyurdu ki:

“—Ey Kureyş kavmi! Ben şu tepenin arkasından düşman askerini toplamış bu şehre doğru hücum hazırlanıyor, geliyor desem bana inanır mıydınız?”

Dediler ki:

“—Sen Muhammedü'l-Emin'sin! Emniyetli Muhammed'sin sen. Senin hiç bir yanlış sözünü duymadık ki eksik diye... Yanlış bir şeyini hiç görmedik ki, her şeyin hikmet, her sözün doğru, her işin ciddî, her halin güzel... Biz kendi aramızda ihtilaf çıktığı zaman, seni hakem yaparız. Paramızı, kıymetli eşyamızı teslim edecek birisini aradığımız zaman, dosdoğru sana geliriz.”

Nitekim Peygamber Efendimiz Medine'ye hicret ederken, kendisine bırakılmış olan emanetleri sahiplerine teslim etsin diye Hazret-i Ali Efendimiz'e tavsiyede bulundu:

“—Bak şunu şundan aldım, onu yerli yerince yerleştir. Şunu falancadan aldım, bunu sahibine ver.” dedi.

“—Sen böyle emniyetli bir kimsesin, inanırız.” dediler.

O zaman buyurdu ki;

“—Öyleyse, bilin ki Allah-u Teâlâ Hazretleri vardır, birdir; şerîki, nazîri yoktur. İslâm hak dindir, ahiret hayatı vardır. İnsanlar bu yaptıklarının karşılığını görecekları bir ahirete gideceklerdir.” dedi.

Bütün ömrü boyunca da, ne söylediye çıktı. Seneler öncesinden, “Bizanslılar İranlıları yenecek” dedi, çıktı. Seneler öncesinden neyi haber verdiye çıktı. “İstanbul muhakkak fetholunacaktır.” dedi, çıktı. Ne söylediye vuku buldu. Eh biz demek ki bir delile dayanacağız. Hem de öyle makul bir delil ki, şöyle akli olan bir insanla karşı karşıya otursan, bizim söylediğimiz sözleri anlayacak biraz irfânı varsa, itiraz edemez. Hiç mümkün değil.

Demek ki, asıl akıl, insanın önce Allah’ın varlığını, birliğini kabul etmesidir. Sonra başka ne delilin var? O kadar çok delilim var ki, sabahlardan akşamlara, akşamlardan sabahlara yılmadan, korkmadan, çekilmeden, yorulmadan konuşurum. Neden? Bak bu kâinâttaki intizam var mı? Var. Güneş belli zamanda doğuyor, batıyor, hatta önceden hesaplamak mümkün. Gayet intizamlı gidiyor. Pekiyi, sahipsiz yerde intizam olur mu? Bu intizamı kim meydana getirdi? Sonra sen kendi kendine mi var oldun bu ağaçlar, bu yapraklar, bu dağlar, bu taşlar, bu dünya, bu yıldızlar, bu gökler... Kendileri kendilerini mi var ettiler?

“—Olur mu hocam! Hiç kendi kendisini var edebilir mi? Olacak şey mi? Elbette bir başkası var etti, bir başka yaratan var.”

E mâdem kâinât var; mâdem ay, gök, yıldız, güneş, insan, ağaç, yaprak, taş, toprak var; o halde, muhakkak onları bir yaratan var! Başka türlü o varlığı izah edemezsin. Demek ki, oradan da Allah’ın varlığını bilmeliyiz.

İnsan vücudunu incele! Ağaçların yapraklarını, çiçeklerini incele! Bak, ne kadar güzel bir nizam var. Bizim hep tesadüf sandığımız şeyler, ne kadar muntazam çalışıyor. İnsan vücudunun her uzvu bir harika... Gelsin doktorlar bir böbreği anlatsınlar size, bir gözü anlatsınlar, bir kulağı anlatsınlar da görün! Bir beyni anlatsınlar da, oradaki harikaları görün!

Peki, bu harikalar tesadüfen olur mu? Olmaz. Yaratan var. E bu kâinâttaki güzel şeyler... Bak bir sürü maddeler varmış, bunlar birbirleriyle birleşiyorlarmış, atom varmış, çekirdek varmış, elektrik varmış, şunu varmış bunu varmış... E hepsinin sahibi var. Hâsılı ilim erbâbı, hangi ilme mensup olursa olsun, hangi bilgiye sahip olursa olsun aklı varsa, o zaman ilk ne yapacak? Allah'ı bilecek. Akıl onu Allah'ın varlığına götürecektir. Mümkün değil...

Akil Muhtar Özden diye bir ordinaryüs profesör yaşamış... İsviçre'ye gitmiş... Ordinaryüs profesör demek, yâni aliyyü'l-a'lâ profesör demek. Avrupa'dan nişanlar almış, madalyalar kazanmış bir kimse. Bir kitap yazmış. İlim Bakımından *Ahlâk* kitabın ismi.

Diyor ki:

“—Hayvanları inceledim, böcekleri inceledim, insanları inceledim, kâinâtı inceledim... Bir ordinaryüs profesör olarak, doktor olarak gördüm ki, bu kâinatta bütün varlıkları belli bir gayeye doğru, muntazam bir şekilde sevk eden bir büyük kuvvet var... Hiç şaşmadan bir gayeye doğru götürüyor.” diyor.

E sen mi daha akıllısın, ordinaryüs profesör mü daha akıllı?

Gidiyorlar Amerika'nın, Avrupa'nın alimlerine, soruyorlar büyük bir fizikçi, büyük bir atom alimine, diyorlar ki:

“—Allah'a inanır mısınız?”

Diyor ki:

“—İki büyük alem tanıyorum. Bir: Dünya ve gökyüzü alemi... Dünya var, yıldızlar var, uçsuz bucaksız denilen bir kâinât var ki buradaki mesafe santim değil, metre değil, kilometre değil... Kilometreler yetmiyor orayı ölçmeğe, ışık yılı. Yâni, bir ışık saniyede üç yüz bin kilometre hızla gidiyor. Yâni, bir deyinceye kadar ekvatorun etrafında altı defa dolaşıyor ışık, o kadar hızlı. Dünyanın kuşağı etrafında, en geniş yerini altı defa dolaşıyor. Bu ışık, bir saniye değil, bir saat değil, bir gün değil, bir sene gidecek, 365 gün gidecek, bir mesafe meydana gelecek. Ne kadar büyük mesafe düşünün! Öyle ölçüyorlar kâinâtın mesafelerini.

Filanca yıldız bize ne kadar mesafede? İki milyon ışık yılı mesafede... *Allâhu ekber ve li'llâhi'l-hamd*. Şu kâinâtın büyüklüğüne bakın ki, iki milyon yıldan beri ışık oradan yola çıkmış, yürü yürü, yürü yürü, saniyede 300.000 kilometre sür'atle, korkunç bir sür'atle, yâni göz yumup açıncaya kadar böyle mesafeleri kat'eden bir sür'atle, iki milyon senede bizim gözümüze gelmiş de, biz orada yıldız var görüyoruz.

“—Şimdi var mı acaba? Bu gördüğümüz yıldız orada mı?”

Bilmem ki, iki milyon yıl önce gelen ışığı şimdi gözüme geldi. Ben onun iki milyon sene önceki halini görüyorum. Şimdi onun yerinde yeller mi esiyor, başka bir şey mi var bilmem. O kadar engin bir kâinât...

Hâsılı, böyle bir engin kâinât var diyor. Bir de madde alemi, atom alemi var. Çekirdek var, elektron var, proton var, nötron var bilmem... İşte onu da göz görmez, mümkün değil. Gözün görmesi mümkün değil. Bir toplu iğnenin başında, sayısız adette atom var. Ona mikrokosmos diyorlar, ötekisine makrokosmos diyorlar. Küçük kâinât, büyük kâinât O da bir kâinât. Atom da kendi başına, o da bir ayrı bir âlem... Küçücük ama ne âlem! Oraya bakıyorum intizam, büyük aleme bakıyorum intizam.

Diyor ki:

“—Allah’a inanmak, eğer bu intizamın kurucusu, sahibini anlamak, idrak etmek demekse, ben inananların en başında geleniyim. Muhakkak bu intizamı kuran var.” diyor.

Hangi şahıs olursa olsun, gelsin. El-hamdü lillâh imanın hiç engeli yok, kale gibi sapasağlamdır. Demek ki, ilk önce insan inanır. İnanmıyor... Vah yazık, vah zavallı... Gelir. Bir zaman sonra gelir bizim geldiğimiz çizgiye ama, inşaallah iş işten geçmeden gelir. Çünkü nice filozoflar gördük, duyduk, okuduk ki, inkâr etmiş etmiş, etmiş, sonunda Firavun gibi akli başına gelmiş ama, iş işten geçtikten sonra...

Firavun da inkâr etti etti, tam boğulacağı zaman:

“—Mûsâ AS’ın Allah’ına ben de inandım.” dedi.

Var öyle filozoflar. Ya sonunda akli başına geliyor, kabul ediyor veyahut da deliriyor. Çünkü akla sığmıyor. İnkâr akla sığmaz. Akıl işi değil inkâr. İnkâr, akli kaldıracaksın, bir tarafa koyacaksın, “Ben akli artık kullanmıyorum.” diyeceksin, o zaman inkâr edebilirsin. Yâni gözünü kapatacaksın, o zaman inkâr edebilirsin. Bu göz görürken kâinâtın işleyişini, bu akıl çalışırken, bu terazi varken başka türlü bir netice çıkmaz.

Bu kâinâtın sahibi var, maliki var, mutasarrıfı var, idarecisi var, yöneteni var, sahibi var. İlk önce akıl bunu idrak edecek, bir. Aklın başı, önce Allah’a inanmak... Ondan sonra nedir diye ikincisini sonra söylüyor.

Demek ki burada uyanacağız. El-hamdü lillâh, korkmayın, önümüzde, arkamızda, sağımızda, solumuzda peygamberler var, veliler var, hakiki alimler var ki, hepsi şehadet ediyor ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri vardır, birdir diye. Hepsi bizim tarafımızda... Bakmayın ehl-i dünyanın bugün üç-beş paralık lezzetine kapılıp da, akıl karıştırmalarına!

Peki, Allah’a inandıktan sonra, neymiş ikincisi? İnsanlara kendisini sevdirmekmiş. Aklın gereği, insanın insanlara kendisini sevdirmesi...

Nasıl olacak sevdirmek? Onlara güler yüz göstereceğiz, tatlı muamele edeceğiz, latîfe ile muamele edeceğiz. Ondan sonra, iyilik yaparak muamele edeceğiz.

“—Efendim filanca adamın kaşı çatık da, yüzü esmer de, boyu kısa da, veyahut uzun da. ben onu sevemiyorum.”

Bak, gül gibi güzel bir ağacın bile dikenini var. Gül gayet güzel... Hem şeklen güzel, hem kokusu harika... Gayet güzel kokuyor. E Allah onun çalısını dikenli yaratmış. Gülün dikenini olduğuna göre, filanca insanın da kusurlu tarafı olur. Sen bir de iyi tarafını gör. Yâni iyi tarafından bak, iyi tarafını düşün, iyi tarafından sevmeye çalış.

Bir kere aynı Peygamberin ümmeti değil miyiz? Aynı Allah'ın kulu değil miyiz? Hemcinsimiz değil mi? Aynı cinsten değil miyiz, insan cinsinden değil miyiz? Oradan tutturursun. Babamız bir dersin, Hazret-i Âdem'in çocuklarıyız dersin, Benî Âdemiz dersin. Ne demek Benî Âdem? Âdem'in çocukları demek... *Benî*, evlat demek. Bir yerden tutturup sevmek mümkün...

Başka bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz, *teveddüd* yerine *tehabbüb* demiş. O da aynı mânâyâ geliyor. O da bu muhabbet köküne çıkıyor. Demek ki dini vazifelerimizden oluyor insanlara kendimizi sevdirmemiz.

“—Peki bu riyâkârlık olmaz mı? Yâni birisi beni sevsin...”

Hayır! Riyâkârlık olmaz. Yâni sen onu Allah için o muameleye tâbi tutuyorsun. Onun için Yunus Emre çok güzel söylemiş. Yâni boş değil sözü:

Yaradılanı hoş gör,

Yaradan'dan ötürü.

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin hatırı için, Allah için, lillah, Allah için olacak, Allah uğrunda olacak. O zaman sen onu Allah için o muameleyi yapınca Allah seni sever. Allah bir kimseyi sevdi mi kullarına da sevdirtir. Çünkü ayet-i kerime var, buyuruyor ki:

Estaizü bi'llâh, bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm:

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ

الرَّحْمَنُ وُدًّا

(مريم: ٩٦)

(Inne'llezîne âmenû ve amilu's-sâlihâti seyec'alü lehümü'r-rahmânü vüddâ)

“İnananlara ve sâlih amel işleyenlere, Allah-u Teâlâ Hazretleri gönüllerde bir sevgi hasıl edecek, sevgi yaratacak.” (Meryem, 19/96)

Demek ki, insan iman etti mi, sâlih amel işledi mi, kıskanırlar. “Ehl-i imandan falanca kimseyi insanlar seviyor da, niye beni sevmiyorlar?” diye düşünürler. Allah seviyor da, insanlara sevdirtiyor.

Onun için, sen Allah yolunda git, Allah'a has kul ol; seni de sevdirecek. Çünkü, Allah-u Teâlâ Hazretleri bir kimseyi sevdi mi, nidâ edermiş:

“—Ey semâ ehli! Ben filanca kulumu sevdim, seviyorum, siz de sevin!”

Onlar da severlermiş. Ondan sonra yeryüzünde nidâ olunurmuş:

“—Ben filanca kulumu severim, siz de sevin!”

Ondan sonra herkes, bütün insanlar onu severmiş.

Sonra bir kimseyi Allah-u Teâlâ Hazretleri sevmedi mi, kızdı mı, o zaman:

“—Ey sema ehli! Ben filanca kulu sevmedim, sevmiyorum, siz de sevmeyin.” dermiş. Semâ ehli o kimseye buğz ederlermiş. Ondan sonra yeryüzüne onun buğzu, kızgınlığı inermiş.

İş Allah’a kul olmakta... Hepsi boş. Gerisinin hepsi boş... Başka yere ayarlıyorsan kendini, çok yanlış bir yer tutturmuşsun. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin sevgisini kazanmağa başlarsan, oradan ileriye doğru bu iş selâmetle giderler.

“—Pekiye insanlara kendimi sevdireceğim. Nasıl yapacağım?”

Çeşitli tedbirler var. Bir tanesi diyor ki:

“—Onun mübarek, mes’ud zamanlarında, onun o saadetine katılmak, tebrik etmek, tehdiye eylemek sevgiye sebep olur. Yâni düğünü var, nişanı var, çocuğu doğmuş, mektebi bitirmiş, şu hayır işini yapmış... O fırsattan bir istifade gidersin, yanına sokulursun, muhabbetle kucaklarsın, elini sıkarsın...

“—Çok sevindim, şöyle bir şey olmuş, mübarek olsun, Allah mes’ud etsin! Hakkında hayırlısı olsun!” dersin. Böyle bir şey muhabbete sebep olur.

Başka? Bir hadis-i şerifte buyuruyor ki Peygamber SAS Efendimiz:²

إِزْهَدْ فِي الدُّنْيَا يُحِبَّكَ اللَّهُ وَازْهَدْ فِيمَا فِي أَيْدِي
النَّاسِ يُحِبَّكَ النَّاسُ

(د. طب. ك. هب. عن سهل بن سعد)

(*İzhed fi'd-dünyâ, yuhibbûke'llâh*) “Dünyada zâhid ol, Allah seni sever. (*Ve'zhed fîmâ fî eydi'n-nâs, yuhibbuke'n-nâs*) İnsanların elindekilerden tamahını kes; onlara tamah edip de, göz dikip de onları almağa çalışmaktan vazgeç; o zaman, insanlar seni sever.”

Demek ki, insanların kırgınlığı gene dünya kavgası... Sen onun elindekine bakarsan;

“—O benim elime geçsin, şu arsayı ben şunu bir kandırıp alıversem... Şu dükkân benim oluverse... Şu apartmanı bir şundan koparabilsem... Şu adamın şu kadar parasını celb edebilsem...” filan dersin, sevmez kimse.

Çünkü, hisler öyle kolay kolay saklanamaz. Anlaşılır, bir noktada bir çatlak verir, patlak verir, sızar. O zaman o sana kızar, sen ona kızarsın. Onun için kavgalar, gürültüler dünya metaı üzerinde kopar.

² İbn-i Mâce, *Sünen*, c.II, s.1373, no:4102; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.348, no:7873; Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.VI, s.193, no:5972; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.344, no:10522; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.VII, s.136; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.373, no:643; Sehl ibn-i Sa'd RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.346, no:6091 ve s.1266, no:8577, 8580; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.126, no:323.

Affedersiniz... Meselâ çeşitli hayvanlar da vardır, önüne bir yemek koyarsan, o zaman başlarlar kavgaya, gürültüye. Neden? Bu yemeği sen yiyeceksin, ben yiyeceğim kavgası olur.

Demek ki, insanların elindeki şeylerden, sahip oldukları şeylerden gözünü çekeceksin, tamahını keseceksin. İnsanların sevmesi için bir çare de bu... Yâni, insanlardan menfaat sağlamak, fayda sağlamaktan vaz geçeceksiniz.

Onun için, umumî bir kaidedir. “Tasavvuf nedir?” diye tarif etmiş çeşitli şahıslar. Tariflerinden bir tanesinde deniliyor ki:

Tasavvuf yâr olup, bâr olmamaktır;

[Gül-i gülzâr olup, hâr olmamaktır.]

“Dost olacaksın ama, yük olmayacaksın kimseye. Kimsenin sırtından geçinmeyeceksin, kimseden bir şey ummayacaksın!” mânâsına. [Gül bahçesinin gülü olacaksın, ama diken olmayacaksın!]

Dostluk, ahbaplık neden yapılır?

“—Onun mevkii var, makamı var; ben onun mevkiinden, makamından istifade ederim...”

Olmadı! Yâni, bir menfaat için ahbaplık ediyorsun. Menfaat için oldu mu, olmaz! Allah için olacak.

Hatta, şöyle olacak; bir arkadaş var, öyle diyordu:

“—Ben birisiyle bir ahbap, arkadaş oldum mu, ‘Acaba şuna nereden, nasıl bir fayda sağlayabilirim?’ diye düşünürüm. Evine gittiğim zaman, ‘Acaba şu kardeşimin ne ihtiyacı var, onu bir tesbit edebilsem de, o ihtiyacını yerine getirebilsem!’ diye uğraşırım.” diyordu.

İşte böyle olursa sevgi olur.

Sonra burada ihsan dedi, hadis-i şerifte var:³

تَهَادَوْا تَحَابُّوا

(ع. هب. ق. عن أبي هريرة)

(*Tehâdev tehâbbû*) “Hediyeleşsin, sevginiz artar birbirinize...”

Bir kalem hediye edersin, bir takvim hediye edersin, bir kutu şeker götürürsün, halleri neyse... O da sana bir şey getirir. Hediyeleşmek... Allah rızası için sen ona bir şey veriyorsun, o sana bir şey veriyor... Bundan sevgi artar.

Sonra gıybet etmezsin, arkasından konuşmazsın. Bir hatası, kusuru gerçekten varsa; o kusurunu, hatasını örtersin.

³ Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.208, no:594; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.9, no:6148; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.479, no:8976; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.VI, s.169, no:11726; Ebû Hüreyre RA'dan.

Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.VII, s.190, no:7240; Hz.Aişe RA'dan.

Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.I, s.381, no:657; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.IV, s.260, no:6716; *Kenzü'l-Ummâl*, c.VI, s.171, no:150055; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.4, no:1023.

“—E yapmış hata?”

Yapmışsa, örtersin. Çünkü bir hadis-i şerifte zikrediliyor ki:⁴

مَنْ سَتَرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمِ فِي الدُّنْيَا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ

(حم.ش.كر. عن أبي هريرة)

(*Men setera ehâhü'l-müslimi fi'd-dünyâ, seterahü'llâhu yevme'l-kıyâme*) “Bir kimse dünyada müslüman kardeşinin ayıbını görür de örterse, Allah-u Teâlâ Hazretleri de kıyamet gününde onun ayıbını örter.”

Yok mu bizim ayıplarımız? Allah'ın Settâr ismine sığınırız, ayıp örtücü adına sığınırız. Nice ayıplarımız vardır, nice kusurlarımız vardır. Sen kendi kusurlarını düşün, kardeşini hoş gör! Kendindeki eksiklikleri düşün, kardeşinin yaptığı şeyi bağışla...

Bir kitapta okumuştum; Sülemî'nin Âdâbu's-Suffe isimli eserinde geçmişti, diyor ki:

⁴ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.522, no:10771; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.327, no:26566; Temmâmü'r-Râzî, *el-Fevâid*, c.II, s.21, no:1021; Dâra Kutnî, *İlel*, c.X, s.187; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.LXII, s.128, no:7898; Ebû Hüreyre RA'dan.

Mecmaü'z-Zevâid, c.I, s.347, no:563; *Kenzü'l-Ummâl*, c.III, s.445, no:6382.

“—Bir arkadaşında hoşuna gitmeyen bir hal mi gördün? Onun için yetmiş tane bahane ve özür uydur kafandan: ‘Herhalde şu sebepten yapmıştır, herhalde bu sebepten yapmıştır...’ diye. Bir tane değil, iki tane değil, yetmiş tane bahane uydur.” Yetmiş, kesretten kinâyedir. Yâni bir tane, iki tane değil, çok şeyler düşün, muhakkak bir hayra yor, onu kınama!

“Eğer bunca mazerete, özre, bahaneye rağmen, hâlâ onun ayıbından geçemiyorsan, hâlâ onu ayıplamağa devam ediyorsan; o zaman onu ayıplama, kendini ayıpla! Neden? Çünkü, ‘Arkadaşın sana yetmiş tane mazeret ileri sürmüş de, hiç birini kabul etmemişsin, hâlâ inat ediyorsun, ne katı kalplisin!’ diye kendini ayıpla!” diyor.

Bak ne güzel bir kaide... Herkes karşısındakini böyle görürse, ne muhabbet olur.

“—E hocam ben aptal mıyım? Kusuru var hakikaten, ben onu iyi sayarsam...”

İşte iyi sayarsan, iyi olur. Çünkü müslümanlık ayıp açmak, hata aramak, tecessüs, casusluk, bir şeyin ille dibini, aslını öğrenmek değildir. Müslümanın vasıflarını Hocamız [Mehmed Zâhid Kotku Rh.A] yazmış *Tasavvufî Ahlâk*’ta. Vasıfların bir tanesi de, aldanmış görünmektir.

Müslüman aldanır görünür. Yâni tamam... Bir şeyi yutmak, yutturmak filan diyorlar... Aldanmış görünür, ne olur? Varsın sen aldanmış görün ama, muhabbet yürüsün, cemiyet nizamı yıkılmasın. Sen ona kızgınsın, o sana kızgın; o sana çelme takar, sen ona çelme takarsın... Köşe başlarında

birbirinizin kafasını kırmak için düşünürsünüz, uğraşrsınız. O zaman, bu cemiyetten hayır gelmez. Varsın sen öyle aldanıver, o iyi bilsin.

“—Ama iyi değil...”

İyi bil. Ne zarar edersin? Mümkün olduğu kadar, eğer ticaret yapacak bir iş değilse. hayra yoracaksın, hüsn-ü zan besleyeceksin, tecessüs etmeyeceksin, mazeretini kabul edeceksin. Böyle olursa muhabbet olur. Yâni muhabbet iyice böyle oluyor. Demek ki, aklın icabı bu...

Büyüklerimizden de, el-hamdü lillâh bunu gördük. Yâni Hocamız meselâ ahirete irtihal etti, e otuz bin diyorlar, kırk bin diyorlar, insan toplanmış cenazesine. İstesen toplayamazsın o kadar insanı. Yâni muhabbet olmasa, insan tâ Anadolu'nun öteki şehrinden kalkıp buraya gelir mi? Daha bir-iki gün daha vakit geçseydi, bütün Türkiye gelecekti İstanbul'a...

Neden? E ne yaptı bu Hoca? Eh işte kimsenin işine karışmadı; güzel şeyler söyledi, insanları hakka davet etti, doğruyu söyledi. Elinden geldiği kadar iyilik yaptı, ziyaret etti... Yâni muhabbeti artırıcı işler yaptı.

El-hamdü lillâh, her gün hatimler okunuyor, dualar ediliyor, zikirler yapılıyor, Hatm-i Hâcegânlar yapılıyor, ruhuna sevaplar gönderiliyor. Defterine sevaplar yazılıyor.

O bizim hocamız değil mi? Hocamız. Talebe hocaya ne yapar? Uyar. Hocası nasıl yaptıysa, öyle yapmağa çalışır. O halde, biz de kendimizi sevdirmeye çalışacağız.

Kaş çatıklığında, kavgada, gürültüde fayda yok ki. Kızgınlıkta bile fayda yok. Yâni insan birisine kızarsa, kızgınlık asittir, insanın içini eritir. Birisine kızarsın, sinirlenirsin, hasta olursun. Başlar miden ağrımağa. E canım niye? İşte mideyle ilgilidir. Sen kızdığın zaman, sinirlendiğin zaman başlar miden ağrımağa. Heyecanlanırsın, gaz yapmağa başlar miden. Yâni, insanın kendi sıhhatine bile zararı vardır.

Onun için, bu sevgi yolunu el-hamdü lillah Peygamber Efendimiz tavsiye etmiş. Bir ibadet şuuru ile, Peygamber Efendimiz'in sünnetine ittiba arzusu ile, bu sevgiyi aramızda yayalım! Türkiye'ye yayalım, dünyaya yayalım inşâallah! İnsanlar birbirlerini sevsin. Ne olur yâni? Düşmanlıktan şimdiye kadar ne olmuş?

b. Herkese İyilik Yapmak

Diğer hadis-i şerif. Aşağı yukarı meal bakımından benziyor birbirlerine:⁵

رَأْسُ الْعَقْلِ بَعْدَ الدِّينِ التَّوَدُّدُ إِلَى النَّاسِ
وَاضْطِنَاعُ الْخَيْرِ إِلَى كُلِّ بَرٍّ وَفَاجِرٍ

(هـب. عن علي)

RE. 287/8 (*Re'sü'l-akli ba'de'd-dîni, et-teveddüdü ile'n-nâs; ve'stınâu'l-hayri ilâ külli berrin ve fâcir.*)

⁵ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VI, s.256, no:8062; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.18, no:5174; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XIII, s.60, no:12558.

Hazret-i Ali Efendimiz'den rivâyet edildiğine göre, Peygamber Efendimiz bir keresinde şu tarzda buyurmuş ki:

(Re'sü'l-akli ba'de'd-dîn) “Dinden sonra aklın başı...” “Allah’a imandan sonra” diye geçmişti deminki hadis-i şerifte, burada, *(ba'de'd-dîn)* “dinden sonra” buyuruyor. Yâni insan dindar olduktan sonra, iman meselesini halletmiş, dindar bir kimse olmuş, ondan sonra aklın başı nedir?

(Et-teveddüdü ile'n-nâsi) “İnsanlara kendisini sevdirecek şekilde davranmak, insanların sevgisini ne yapıp yapıp kazanmaktır.”

Sonra? *(Ve'stînâu'l-hayri ilâ külli berrin ve fâcir)* “Her iyi ve fâcir kimseye, yâni ister iyi olsun, ister kötü olsun, herkese hayır yapmaktır.”

Allah Allah! Rasûlüllah SAS Efendimiz'in sözü, Hazret-i Ali Efendimiz rivayet ediyor.

Şimdi meselâ, memleketimizde bir sünnî alevî kavgası var. İşte Hazret-i Ali Efendimiz rivayet etmiş. Bak Rasûlüllah SAS Efendimiz ne diyor:

(Ve'stînâu'l-hayri ilâ külli berrin ve fâcirin) “Hem fâcir kimseye, hem iyi kimseye, hepsine hayır yapmak. Yâni, hayrı ille iyi kimseye yapmak demiyor; fâciri, günahkârı da zikrediyor. Filanca adam kusurlu, günahkâr... Yâhu, ona da hayır yap!

Tabii hayırların en büyüğü, faciri de fıskından, fücurundan çevirip hayra getirmektir. O da en büyük hayırdır. Demek ki mü'minin kârı, mü'minin işi hayır yapmak olacak. Karşısındaki ya bilir, ya bilmez. İster bilsin, ister bilmesin.

“—Ben onun için yapmıyorum ki, ben Allah için yapıyorum! Bilsin diye yapmıyorum, teşekkür etsin diye yapmıyorum.” diyecek.

Hazret-i Ali Efendimiz’in ayetlere geçmiş menkıbesidir:

إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لِرُؤْحِهِ اللّٰهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا
شُكْرًا

(الإنسان: ٩)

(*Innemâ nut'imüküm li-vechi'llâh*) “Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz. Şu çektiğimiz ziyafet, verdiğimiz gıda Allah rızası içindir. (*Lâ nürîdü minküm cezâen ve lâ şükûrâ*) Biz sizi böyle yemek yedirdik diye mükâfat veya teşekkür beklemiyoruz.” (İnsan, 76/9) derler.

Demek ki hayır yapacak, o teşekkür etsin veya etmesin, yürüyüp geçecek. Müslümanın kârına, işine bak! İşi teşekkür beklemeden, karşılık beklemeden iyilik yapmak... Çünkü Allah için yapıyor. O ister teşekkür etsin, ister etmesin.

Eskiler ne demişler:

“—İyilik yap, istersen denize at; balık bilmezse Hâlik bilir.”

Balık bilmesin. Ama iyilik meselâ, şöyle denize atılan, elle tutulur bir şey bile olsa, onu balık bilmeseyse bile Hâlik bilmiyor mu? Allah-u Teâlâ Hazretleri görmedi mi bu yaptığın hayrını?

Öyle insanlar varmış ki, hayrı hasenâtı gece yaparlarmış. Kim olduğu belli olmasın diye,

geceleyin karanlıkta sokağa çıkıp sadakasını öyle verirmiş. Kendisi tanınmasın diye. Hırsızlar hani geceleyin çıkar ya görünmemek için, iyilik yapan şahıs sadaka vermeğe gece çıkarmış. Geceleyin verirmiş ki, bilinmesin.

Gösteriş, dinde büyük bir hastalıktır; riyâ denilir, süm'a denilir. İşte bu, gösterişe karşı tedbir oluyor. Gösteriş olmasın, riyâ olmasın, sadece Allah bilsin diye, sessizce getirip verivermek... Adı bilinmesin.

Kimisi de meselâ yazdırıyor, şu hayrı filanca yaptırmıştır filan... Adı tabii anılsın, Fâtiha gönderilsin filân diye yapıyor ama... Biz Ankara'da mahallemize bir cami yaptıracaktık. Dediler ki:

“—Susuz Köyü'nde bir hacı teyze varmış, tarlalarını satmış, çok parası varmış. Gidin belki o size yardım eder.”

Biz de cami yaptırmak için, bir türlü para bulamıyoruz. Ondan sonra, kuvvetli bir kadroyla gittik. Filanca vaizi aldık, falanca şahsı aldık, filanca şahsı aldık, izin istedik, evine ziyarete gittik köye. Bir hacı teyze... Başörtülü, yaşlı bir teyze karşıladı bizi. Şimdi bizim vaiz arkadaş dedi ki:

“—Hacı teyze bak bu dünya hayatı fânîdir, paralar pullar hayır yapsın diye geliyor, gidiyoruz. Bu fırsatı kaçırmamak lâzım! İşte bizim de mahallemizde bir cami yapılacak. Sen hayır yapacaktıydın diye duyduk. Gel bu hayır parandan bir miktarını, bizim şu camimizin

yapılmasına harca, ver... İtersen caminin adına senin adını koyalım, adını verelim camimize...” filan deyince;

“—Ben ne isim isterim, ne anılmak isterim, ne teşekkür isterim. Hiç bir şey istemem!” dedi.

Sessiz sedâsız hayrını yaptı, geçti gitti. Yâni, ad bile istemiyorum dedi. Ne güzel! Demek ki, İslâm ahlâkı insanların içine yerleşince ne güzel oluyor.

Allah-u Teâlâ Hazretleri milletimizi, cemiyetimizi bu güzel ahlâktan uzak etmesin... Hepimize bu güzel ahlâkın güzelliklerini idrak nimetini versin... Hallerimizi asil eylesin... Güzel haller nasib eylesin... Mes’ud, bahtiyar eylesin dünyada ahirette...

Bütün eski büyük mutasavvıfların hayatları incelenirse, bu muhabbet bahsine ait çok şeyler görünür. Meselâ, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî... Şu kadar cilt Mesnevî yazmış. Meselâ Yunus Emre, meselâ Eşrefoğlu Rûmî, meselâ Erzurumlu İbrâhim Hakkı... Hepsi baştan aşağıya en çok kullandıkları kelime muhabbettir, aşktır, sevgidir. Bu sevgiyi inşâallah öğrenelim!

Sevginin öğrenilmesi de kolay değil. Sevmeyi de insan herhalde kolay öğrenemiyor. Çünkü sevmeyi bilemiyoruz. Halkımız bir türlü sevmeyi bilmiyor. Hadiselerden belli. Sevmeyi de öğrenmek lâzım!

Tasavvufta meselâ, sevgi için tedbirlerden birisi nedir? Meselâ, ilkönce mürşidini sever şahıs. Ondan sonra, mürşidini sevmekten Rasûlüllah'ı sevmeğe geçer. Rasûlüllah'ı sevmekten Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sevgisini hazmeder, idrak eder hale gelir. Derece derece, öyle yükselir.

Bu sahada söylenecek söz çok ama, ârife tarif gerekmezmiş, bu kadarıyla iktifa edelim!

c. Bazı Kötü Huylar ve Bölgeler

Diğer hadis-i şerif:⁶

رَأْسُ الْكُفْرِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ وَالْفَخْرُ وَالْخِيَلَاءُ فِي
أَهْلِ الْخَيْلِ وَالْإِبِلِ وَالْفِدَّادِينَ أَهْلِ الْوَبْرِ
وَالسَّكِينَةَ فِي أَهْلِ الْغَنَمِ

(مالك، خ. م. عن أبي هريرة)

RE. 287/9 (*Re'sü'l-küfri nahve'l-maşrik; ve'l-fahru ve'l-huyelâu fi ehli'l-hayli ve'l-ibili, ve'l-feddâdîne ehli'l-veber; ve's-sekînetü fî ehli'l-ganem*)

Peygamber ASS Efendimiz, Ebû Hüreyre RA'dan rivâyet olunduğuna göre buyurmuşlar ki:

“—Küfrün başı şark tarafındandır, şark tarafındadır.”

⁶ Buhârî, *Sahîh*, c.III, s.1202, no:3125; Müslim, *Sahîh*, c.I, s.71, no:85. İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.970, no:1743; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.II, s.418, no:9401; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.201, no:574; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.XI, s.226, no:6340; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.64, no:1812; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.XI, s.175, no:30858.

Hocamız açıklamasında, şerhinde, “Buradaki küfür, küfrân-ı ni’met mânâsına” diyor. Yâni, Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin kendisine vermiş olduğu nimetin kadr ü kıymetini bilmeyip, gâfilâne davranmak. Küfrân-ı nimet diyoruz ya, kendisinin elindeki nimetin kadr ü kıymetini idrakten aciz. Vereni düşünüp de ona göre, ona karşı teşekkür duygusu, şükür duygusu, şükran duygusu beslemekten aciz olmak, küfrân-ı ni’met. Bu şark tarafındadır demiş.

“Övünmek ve tekebbür, kurum satmak, çalım satmak, kurulmak, övünmek at, deve ve öküz sahiplerindedir.” Bu çeşit hayvanların sahipleri olan kimselere, ehlü’l-veber deniliyor. Yâni, sürü besleyip de çok çok sığırları var, develeri var... İşte bunlarda övünme ve çalım satma çok olur.

(Ve’s-sekînetü fî ehli’l-ganem) “Sükûnet, tevâzu da koyun sahiplerinde olur.” buyuruyor Peygamber Efendimiz.

Tabii bu, Medine-i Münevvere’nin çevresine göre. Demek ki, oranın umûmiyetle şark tarafına düşen kısımlardan, o bedevî dediğimiz çöl ahalisi, o deveciler, sığır eti yiyenler vs... Demek daha biraz bir şeymiş. Bu koyun sahiplerinden maksat da, Yemenlilerdir deniliyor. Ufacık tefecik, mütevâzı kimseler oluyor. Onu o tarzda beyan eylemiş Peygamber Efendimiz.

Tabii bu küfür, şark tarafında olmasına dair uzun izahat vermiş müellif:

“—Meselâ, İslâm tarihinde görünen fitnelerin çoğu, bu şark tarafından çıkmıştır. Hatta kıyametin kopmasından evvel olacak Deccal vs. fitneler gene şark tarafında olacak.” diyor.

Oralara da bir işaret edip geçiyor.

d. İslâm, Namaz ve Cihad

Muaz ibn-i Cebel RA'dan rivâyet olunan bu hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuş:⁷

رَأْسُ هَذَا الْأَمْرِ الْإِسْلَامُ وَمَنْ أَسْلَمَ سَلِمَ وَعَمُودُهُ
الصَّلَاةُ وَذِرْوَةٌ سَنَامِهِ الْجِهَادُ لَا يَنَالُهُ إِلَّا أَفْضَلُهُمْ

(طب. عن معاذ)

RE. 287/10 (*Re'sü hâze'l-emri el-islâmü, ve men esleme selime, ve amûdühû's-salâtü, ve zirvetü senâmihi el-cihâdü, lâ yenâlihû illâ efdalehüm*)

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuş ki:

(*Re'sü hâze'l-emri el-islâmü*) “Bu işin başı İslâm'dır.” Bu iş dediği, yâni iman meselesi, Peygamber Efendimiz'in insanlara getirmiş olduğu tebligat. Bunun başı İslâm'dır demek ne demek? Yâni ilk başlangıcı:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ

(*Eşhedü en lâ ilâhe illal'lah, ve eşhedü enne muhammeden abdühû ve rasûlühû*) demektir.

⁷ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.XX, s.55, no:96; Muaz ibn-i Cebel RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.13, no:22; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.608, no:1621.

Allah'ın varlığını, birliğini kabul etmektir. Peygamber ASS Efendimiz'in insanlara elçi olarak Allah tarafından gönderilmiş bir zât-ı muhterem olduğunu kabul edip, ona tabi olmaktır. Bu sözü ifade etmektir. Böyle başlar bu iş. Adım böyle atılır.

Sonra? (*Ve men esleme selime*) "Kim böyle yaparsa selâmet bulur." Kim Allah'ın varlığını kabul eder, Rasûlüllah'ın hak peygamber olduğunu kabul eder de, kendisini Allah'ın emirlerine, iradesine teslim ederse, selâmet bulur. Allah'a inanan, Rasûlüllah'a tâbi olan selâmet bulur. Neden? Çünkü İslâm zaten saadet vesîlesidir. Yâni insanlara bu dünyanın ve ahiretin saadetine yollarını göstermek için Allah tarafından gönderilmiştir İslâm.

İslâm dini nedir? İnsanlara yaşayışın ve ölümden sonraki hayatın bahtiyârlığının çarelerini, yollarını gösteren sistemdir. İslâm budur. Zaten saadetin yolunu göstermek için gelmiştir. Sen kabul edersen İslâm'ı, kurtulursun.

Allah-u Teâlâ Hazretleri İslâm'ın emirlerinde, yâni İslâm vasıtasıyla bize tebliğ ettiği emirlerde, neslin selâmetini, insanın canının selâmetini, malının selâmetini, ruhunun selâmetini kasetmiştir. Yâni bu dinin emirleri bunları korumağa matuftur. Mal telefi yoktur, can telefi yoktur, ruhu muazzeb edecek şeyler yoktur. Bunun gayesidir, iki cihanın saadetine vermek. Kim bunu kabul ederse, kurtulur.

"—Doğru mu, yâni böyle olmuş mu?"

Evet! 1400 senelik tarihe bakarsanız insanlar ne zaman tam müslüman olmuşlarsa, o zaman tam mes'ud olmuşlar. Ne zaman yan çizmişlerse, ne zaman uzaklaşmışlarsa, o zaman sıkıntıya düşmüşlerdir.

Çünkü bizim dinimiz işe vücut temizliğinden, beden temizliğinden; ondan sonra kalp temizliğinden, ondan sonra bulunduğu yerin temizliğinden, çevrenin temizliğinden, ahlâkın temizliğinden başlıyor. Serâpâ, baştan aşağıya temizlikle gidiyor İslâmiyet.

Dişini fırçalıyorsun, dişin temiz oluyor, ağzın temiz oluyor. Sakalını, saçlarını, belirli usullere göre tıraşlıyorsun. Vücudunun terini, kirini, pasını gusledip yıkanıp temizliyorsun, abdest alıp temizliyorsun... Ruhunun rahatsızlıklarını ibadetlerle, namazlarla, oruçlarla tedavi ediyorsun, temizliyorsun... Her şeyin temiz olsa, seccaden kirlî olsa olmaz. Seccadeni temiz tutuyorsun, evini barkını temiz tutuyorsun. Çamaşır yıkamanın bir usulü âdâbı var.

Geçen gün Vâlîde Hanım anlattı: Hocamız Rh.A ile ilk evlenmişler, çamaşır yıkarken gelmiş başına, dikilmiş. Demiş ki:

“—Bak! Sana ihtar ediyorum. Ben hocayım. Bütün cemaatin vebâli senin çamaşır yıkayış tarzındadır. Çamaşır yıkayış şekline aman dikkat et!” demiş.

Çünkü çamaşır yıkamanın da bir inceliği var. Al çocuğun bezlerini, getir kocanın çamaşırılarını, yan yana koy... Temizleme mi oldu, kirletme mi oldu? Yâni, bez temizlendi de elbise kirlendi.

Olmaz ki! Hepsinin ayrı ayrı yeri olacak, şekli olacak, şartlanması olacak. Yıkamanın usûlü olacak. İslâmiyet böyledir.

İslâm'a göre tavuk yiyeceksin... Eskiler bir hafta hapsederlerdi tavuğu, olur olmaz gıdayı yemesin diye. Keseceği tavuğu önceden nezarete alırdı, başlardı yedirdiği şeye dikkat etmeğe... Neden? Temizlik, yediği şeyler vücuduna intikal etsin diye. Çünkü salıverilen tavuk önüne ne gelirse yer. At pisliğini yer, başka şeyi yer filan... Onun için hapsederlerdi tavuğu, Olur olmaz gıdayı yedirmezlerdi. Tavuğun temizliğine bile dikkat ediyor. Sonra hayvan kesecek... Kesişine dikkat eder, pişirmesine dikkat eder.

Hâsılı hepiniz de iyi bilirsiniz, bu hususta kimse itiraz edemez, dost da düşman da itiraz edemez ki, İslâmiyet serâpâ, baştan aşağıya, el-hamdü lillah temizliktir, rahatlıktır, huzurdur, saadettir. İyi bir müslüman kale gibi olur el-hamdü lillâh, hiç bir hadise seni yıkamaz. Allah'a sapsağlam inanırsan, sapsağlam yaşarsın, mes'ud, bahtiyar yaşarsın.

Tarih kitaplarını okudum; insan meselâ, çok parası olduğu zaman, çok hizmetçisi olduğu zaman, yorulmadığı zaman çok yaşar gibi düşünür kendisi, değil mi? Yâni param olsa, etrafımda hizmetçiler olsa, balla kaymakla beslensem, hiç yorulmasam, her işimi başkası yapsa çok yaşarım... Böyle olmamış. Tarihte de böyle olmamış, bu gün de öyle değil. Meselâ, Amerika'da milyonerler üzerinde inceleme yapmışlar, elliden evvel gidiyormuş. Elli yaşına gelmeden gidiyor.

Eskiden de meselâ Osmanlı padişahlarının hayatlarını inceleyin, çoğu böyle kırk beş, kırk sekiz, kırk yedi filan... O yaşlarda gidiyor. Yâni elliyi geçeni az. Kânûnî biraz 66 yaşına kadar yaşamış galiba...

Ama ulemâyı inceleyin, hakiki din alimlerini inceleyin! Doksan yıl yaşamış, yüz yıl yaşamış, yüz on yıl yaşamış, bembeyaz sakallı, pir-i fânî olmuş... Neden? İslâm'ı, müslümanlığı yaşıyor, her şeyle yaşıyor. Evinde, barkında, münasebetlerinde, hayatını idame ettirmek için yapmış olduğu çalışmalar, faaliyetlerde İslâmiyet'i her yerde hakim kılıyor. Yaşamış doksan sene, yüz sene, yüz on sene, yüz yirmi sene... Çok yaşamışlar.

Demek ki, İslâm böyle... (Men esleme selime) “Kim müslüman olursa selâmete erer, sâlim olur. Her türlü dünyevî, uhrevî sıkıntıdan sâlim olur.” diyor Peygamber Efendimiz. Tarih de böyle diyor, biz de buna şehadet ediyoruz.

وَعَمُودُهُ الصَّلَاةُ

(*Ve amûdühû es-salâh*) “Müslüman oldun, selâmet yoluna girdin.” Bu işin amûdu, amud demek Arapçada direk demek. İmâd veya amud; meselâ, bir çadırın ortasında bir direk olur, bütün çadırın bezi, şeyi ona dayanır. O direk kırılrsa çöker çadır. Çekiversek o direği, çöker. İslâm'ı bir çadıra benzetecek olursak, onun orta direği, o çadırı ayakta tutan, o yapıyı, o beyti ayakta tutan şey nedir? Namazdır. (*Ve amûdühû es-salâtü*) “İslâm'ın direği namazdır.”

Başka bir hadis-i şerifte:⁸

الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

(هـب. عن عمر؛ الديلمي عن علي)

(*Es-salâtü imâdü'd-dîn*) “Namaz dinin direğidir.” buyrulmuştur.

Ne demek yâni? Namaz kılmazsan çadır yıkılır; içinde durulmaz, yaşayamazsın.

“—Efendim ben müslümanım...”

Namaz kıl! Namaz kılmazsan İslâm'ın binası, yapısı ayakta durmaz. Çökerttin. Namaz kılmıyorsun. Neden? Seni beni yaratan, kâinâtı yaratan Allah-u Teâlâ Hazretleri seni beni, benden senden daha iyi biliyor da ondan. Bize tedbir olarak, çare olarak, bizi muhafaza etmek için, korumak için namazı çare olarak emretmiş. Yâni, namaz bizim için lâzım!

Allah-u Teâlâ Hazretleri kâinattan müstağnî... Ol dedi, var oldu. Ne kıymeti var? Olma derse yok olacak. Sen ibadeti istersen bin rekât kıl, istersen yüz bin rekât kıl, istersen bütün ömrünü ibadetle geçir; istersen bütün ömrünü küfürle geçir. Allah'a bir ziyanı var mı? Faydası var mı? Yok. Sen kimsin? Aciz, naçiz bir yaratıksın. İstersen kâfir ol, istersen müslüman ol.

⁸ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.III, s.39, no:2807; Hz. Ömer RA'dan. Deylemî. *Müsnedü'l-Firdevs*, c.II, s.404, no:3795; Hz. Ali RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.442, no:18889, 18891; *Keşfü'l-Hafâ*, c.II, s.608, no:1621.

وَاللَّهُ الْغَنِيُّ وَأَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ

(محمد: ٣٨)

(*Va'llàhu'l-ganiyyü ve entümü'l-fukarâ'*)
[Allàh-u Teâlâ zengindir, siz ise fakirsiniz.]
(*Muhammed, 47/38*)

Allah-u Teâlâ müstağnîdir, biz muhtacız.

فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ

(آل عمران: ٩٧)

(*Feinne'llàhe ganiyyün ani'l-àlemîn*) [Muhakkak ki Allah, bütün alemlerden müstağnidir.] (*Âl-i İmrân, 3/97*) Bütün kâinâtın hepsi kâfir olsa, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin azametinden bir zerre noksanlaşmaz. Hepsi mü'min olsa, hepsi güzel ibadet etseler, bir zerre ilave olmaz. Ne hükmü var aciz naçiz mahlûkatın ki, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin azametine tesiri olsun.

‘—E pekiyi bütün bu ibadetler, taatler, emirler, yasaklar?’

İşte bütün bu emirler yasaklar, senin benim faydama... Sen namazı kılacaksın da, günde beş vakit farzları kılacaksın, nafileleri kılacaksın, İslâm'ın ayakta duracak, müslümanlığın devam edecek. Yoksa, sen namazı kılmazsan...

‘—Efendim zevk alamıyorum...’

Alamazsın tabii. Hadi beş yaşındayken, yedi yaşındayken taklitle kılıyordun bu namazı. Geldin kırk yaşına, elli yaşına, altmış yaşına... Hâlâ taklit olur mu? Ne zaman olgunlaşacaksınız?

Şu namazın Allàhu ekber'i ne demek, Sübhàna'llàhı ne demek, El-hamdü lilâh'ı ne demek, secdesi ne demek, rükûsu ne demek hâlâ anlayamadın mı? İnsan zevkten mum gibi erir. İdrak etse, gözyaşlarını tutamaz, ağlaya ağlaya dizleri ıslanır insanın namaz kılarken.

Ama bu üzüntü ağlaması değil. Mânevî lezzetlerin, tatların insana verdiği tesir ile, dizleri ıslanır insanın anlasa namazı.

“–Neredesin?”

“–Huzur-u Rabbü'l-âlemîn'deyim! Beni yaratan Mevlâmın, halikımın; beni her gün rızıklandıran, bana hayat veren, beni yaşatan, nefes aldırın, nefes verdiren, el-hamdü lillah müslüman kılan, her an ayrı bir lütfuyla bana tecellî eden Mevlâmın huzuruna geldim şimdi, onun karşısında el pençe divan duruyorum.” diye.

“–Buyur yâ Rabbi, sana itaate, hürmetimi arza geldim!” diyorsun, “Allàhu ekber!” diyorsun. “Başka şeylerin ne kıymeti varmış, hepsini geride bıraktım.” diyorsun. “En büyük olan Allah'tır.” diyorsun, “Kimseden korkmam; sadece Allah var en büyük olan, sadece onun önünde eğilirim!” diyorsun. “Hamd olsun ona, verdiği nimetlere, azametine, ululuğuna, kâmilliğine, evsâfının âlîliğine...” diyorsun.

Yâni, hâsılı insan şu namazı doğru dürüst kılsa, din ayakta durur. Ama hâlâ taklittesin! Ne zaman bu taklitten tahkike geçeceğiz?

Demek ki, namaz dinin direğidir. Ahirette de yakamıza ilk namazdan yapışacaklar:

“—Gel bakalım, namazı ne yaptın?” diye soracaklar.

“—Neden?”

Namaz dinin direği de ondan.

“—Kıldın mı beş vakit namazı?”

“—Kılamadım, işim çoktu da...”

“—Ben seni ticaret yap diye mi gönderdim? Ben seni eğlen diye mi gönderdim? Ben sana, benim buyruklarımı tut, imtihanı kazan diye elçi göndermedim mi? Benim azabımdan, benim mükâfâtımdan seni haberdâr etmediler mi? Ahirette şu başına gelecekleri önceden söylemediler mi ey kulum sana?”

“—Söylediler ama, yâ Rabbi dinlemedim. Bir duydum medhini ama, onlara gerici dedim, kendimi daha doğru yolda sandım, kendimi ileride sandım, kendimi iyi bir şey yapıyor sandım...”

Estaizü bi'llâh:

قُلْ هَلْ نُنَبِّئُكُمْ بِالْأَخْسَرِينَ أَعْمَالًا الَّذِينَ ضَلَّ
سَعْيُهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَهُمْ يَحْسَبُونَ أَنَّهُمْ
يُحْسِنُونَ صُنْعًا

(الكهف: ١٠٣ - ١٠٤)

(*Kul hel nünebbiühüm bi'l-ahserîne a'mâlâ*)
“Amelce en çok ziyanda olanları sana bildireyim mi, size bildireyim mi? (*Ellezîne dalle*)

sa'yühüm fi'l-hayâti'd-dünyâ) Dünya hayatında bütün yaptıkları işler, faaliyetler sapık, yanlış istikamette, ters; (*ve hüm yahsebûne ennehüm yuhsinûne sun'â*) hâlâ sanıyorlar ki doğru bir şey yapıyoruz.” (Kehf, 18/103-104)

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِن لَّا يَشْعُرُونَ

(البقرة: ١١ - ١٢)

(*Ve izâ kîle lehüm lâ tüfsidû fi'l-ardi kâlû innemâ nahnü muslihûn*) “Yâ etmeyin, eylemeyin, yeryüzünü fesada vermeyin, karışıklık çıkartmayın, bozmayın şu cemiyetin nizamını!’ deniliyor kendilerine; (*kâlû innemâ nahnü muslihûn*) ‘Biz ıslah edicileriz!’ diyorlar. (*Elâ innehüm hümü'l-müfsidûne ve lâkin lâ yeş'urûn*) Âgâh ol, mütenebbih ol ki, asıl ifsad ediciler onlardır, ama bilmiyorlar.” (Bakara, 2/11-12)

Bakara Sûresi'nin ilk ayetleri, ilk sayfaları. Elif-lâm-mim'in arkasındaki... İlk önce bize bunları ihtar ediyor. Bak demek ki hakiki ıslahçı ile, hakiki ıslah eden ile, ıslah ediyorum derken fesada veren belli olsun diye, Kur'an-ı Kerim'in başına gelmiş bu ayet-i kerime. Kim fesatçı, bilinecek...

Yazık, çok acırım... Kendisini doğru yolda sanıyor, sapık, sapıtmış, cehenneme doğru yuvarlanarak gidiyor.

“—Gel, o tarafa gitme!” dediğin zaman; hâlâ:

“–Benim gittiğim yol doğru!” diyor.

“–Yanlış! Cehenneme doğru yuvarlanıyorsun...”

“–Yok, sen yanlışsın, ben doğru yoldayım. Sen terssin!” diyor.

Evet, tersim ama sen ters yolda gittiğin için sana tersim ben. Tabii sana göre tersim ama benim gittiğim yol el-hamdü lillâh hadise dayanıyor, tarihe dayanıyor, akla dayanıyor, mantığa dayanıyor, fenne dayanıyor, teknolojiye dayanıyor...

Ben el-hamdü lillah sapasağlam gidiyorum. Hem mes’udum, hem bahtiyârım, hem rahatım, hem huzur içindeyim, hem de etrafımdaki insanlara faydam dokunuyor, el-hamdü lillâh... Yediriyorum, içiriyorum, şen şakrak tatlı bir ömür geçiriyorum, gidiyorum.

Ya sen ne yapıyorsun? Kavga, gürültü, mücadele, çekişme, sıkıntı, vur kır... Ondan sonra, ilâ cehenneme zümerâ...

[Ne kendi eyledi rahat,

Ne halka verdi huzur;]

Yıkıldı gitti cihandan,

Dayansın ehl-i kubûr.

[Ne kendi rahat etti, ne etrafındakilere huzur verdi; yâni herkese illallah ettirdi.] “Dünyadan gitti bakalım, yanındaki kabirdeki arkadaşları tahammül etsinler!” denilecek bir durum.

Hâsılı demek ki, ahirette de ilk sorulacak olan namazdır. Yakasına yapışacaklar insanın,

“—Gel bakalım kulum. Sen mü’min miydin?”

“—Mü’mindim.”

“—Namazı kıldın mı?”

İlk önce namazdan soracaklar. Bizden söylemesi. Size de bu nasihate göre namazlarınıza dikkat etmek, namazın ruhunu ihmal etmemek; namazın Allah’a yaklaşma, huzuruna çıkma olduğunu idrak etmek, güzelce kılmak düşünüyor.

Sonra neymiş?

وَذِرْوَةٌ سَنَامِهِ الْجِهَادُ لَا يَنَالُهُ إِلَّا أَفْضَلُهُمْ

(*Ve zirvetü senâmihi el-cihâd*) “Bu dinin zirvesi, böyle bir tepe noktası var, hörgücü var, hörgücün en yüksek noktası, zirvesi cihaddır.”

Cihad ne demek? Cihad, cehd sarf etmek, uğraşmak demek. Ter dökmek, alınından insanın ter damlaması demek, cehd sarf etmek demek. Kime karşı? Düşmana karşı, şeytana karşı, nefse karşı, her şeye karşı... Yâni, insanın burnundan ter damlamadan, cennet yok. Oturduğu yerden, rahat rahat cennet yok.

“—Ya nasıl var?”

Uğraşacaksın, didineceksin, çalışacaksın, çabalayacaksın:

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى

(النجم: ۲۹ - ۴۰)

(*Ve en leyse li'l-insâni illâ mâ seà. Ve enne sa'yühû sevfe yürâ*) “İnsanoğluna sa'y ü gayret sarf ettiğİ husustan başka hiç bir şey verilmez. Neye gayret sarf etmişse, neye uğraşmış, didinmiş, çabalamış, terlemişse, o eline geçecek. Neye çalışmışsa, onun karşılığınİ muhakkak görecek. (Necm, 53/39-40)

Cihad... Cihadın mâlûm şekli: Bizim bir memleketimiz var, vatanımız var el-hamdü lillâh... Ecdadımız canını vermiş, biz de veririz. Ne diye düşmana vereyim, kaptırmam. Canımı veririm, vatanımı vermem. Malımı da vermem, vatanımı da vermem. Mal da aziz, can da aziz, namus da aziz, vatan da aziz; ölürüm vermem. Hele bir gelsin!

Cihad çok sevaplı, çok kıymetli, çok önemli, çok lüzumlu, çok zarûrî, çok mecbûrî bir ibadettir. Cihad olmadığı zaman, İslâm söner, müslümanlar mahvolur. Müslümanların hakları alınır, ülkeleri çiğnenir, hürriyetleri elinden gider, toprakları paylaşılır; her türlü şey olur.

Ne olması lâzım? İnsanın cihad duygusuna sahip olması lâzım! Yâni, “Benim haklarım var, ben bu haklarımı korurum, bu haklarımı çiğnetmem! Ben Rabbimin kuluyum, Rabbime kulluğİ güzel yaparım. Bu kulluğİmün önüne kim çıkarsa, kim engel olursa, kim beni bağlamak, hürriyetimi kısıtlamak isterse, ben buna razı olmam!” demek lâzım!

Şairin bir sözü hoşuma gider:

Hâzır ol cenge, eğer ister isen sulh ü salâh!

İnsan cenge, cihada hazırlıklı olacak. Hazırlıklı olduğu zaman, düşman korkar, düşman cayar. Hazırlıklı olmak caydırıcı olur. Düşman caydığı için saldıramaz veya, “Aman onlara bulaşmayayım, onlarla uğraşmayayım; çünkü onlar kuvvetli, silahlı, orduları büyük, gelişmiş; ölümden korkmaz insanlar, gözü pek insanlar...” diye korkar.

Ama pısrık oldu mu, korktuğunu anladı mı, korkan insanın dalına binerler, omzuna binerler, ensesine binerler, boyna ezerler. Korkak oldu mu bir insan, korkunun ecele de faydası yok, başka bir şeye de faydası yok... Korktuğu zaman, sonuç hakların çiğnenmesi, hürriyetlerin gitmesi olur.

Şeytan da bizim düşmanımızdır. İnsanın önünden, ardından, sağından, solundan gelir; onu yoldan çıkarmaya çalışır. Fakat şeytanın insana doğrudan doğruya yaptırım gücü yoktur. Ayet-i kerimede:

إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ

(النحل: ٩٩)

(İnnehû leyse lehû sultânün ale'llezîne âmenû ve alâ rabbihim yetevakkelûn.) “Gerçek şu ki, iman edip de Rablerine hakkıyla tevekkül edenler üzerinde, onun bir hakimiyeti yoktur.” (Nahl, 16/99) buyrulmuştur. Sadece telkin gücü vardır. Yapan nefistir. Binaen aleyh, nefsin de

karşısına çıkmaya dikkat edelim!

Nefis insanın en büyük düşmanıdır:⁹

أَعْدَى عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ

(A'dâ adüvvüke nef süke'lletî beyne cenbeyke)

“Senin en büyük düşmanın, iki yanın arasındaki nefisindir.” buyrulmuştur.

Neden? İçinden arzular geliyor, yapıyorsun... İçinden arzular geliyor, günah işliyor; içinden arzular geliyor, suç işliyor; içinden arzular geliyor, cemiyeti altüst edecek işler yapıyor insan...

Tabii, nefsin karşısına çıkmak ayrı bir iş, uzun bir iş... Nefsin karşısına çıkmak, nefis terbiyesi dediğimiz bir eğitim istiyor. Yâni Yunus Emre gibi, Mevlânâ gibi –Allah onlara rahmet eylesin, o evliyâullah büyüklerimizin şefaatine bizleri erdirdin– eğitim görmeyi gerektiriyor. Öyle bir mübarek zâtın dizinin dibinde insanın yetişip, nefsini yenmeyi öğrenmesi lâzım! Onun metodlarını öğrenmesi lâzım ve nefsi yenmesi lâzım! Çünkü nefsi yendiği zaman da, insan büyük sevaplar alıyor.

(Lâ yenâlühû illâ efdalühüm.) “Bu cihada herkes nâil olamaz, ancak müslümanların efdal olanları, faziletli olanları nâil olur.

⁹ Beyhakî, *Zühdü'l-Kebîr*, c.I, s.359, no:355; Abdullah ibn-i Abbas RA'dan.

Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.408, no:5248; Harâitî, *İ'tilâlü'l-Kulûb*, c.I, s.35, no:32; Ebû Mâlik el-Eş'arî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.431, no:11263; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.143, no:412, 2144; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVIII, s.270, no:19379.

.....

Allah hepimizi kendi ind-i ilâhîsinde kadr ü kıymeti olan, kerim olan, itibarı olan sevdiği kullarından eylesin... Günah zilletine düşünmesin... İsyan, ma'siyet ve gûnahtan uzak eylesin... Eğer bulaşmış olduğumuz, alışmış olduğumuz kusurlar, gûnahlar varsa, onları hemen bırakmayı nasib eylesin... Tertemiz kul eylesin...

Huzuruna sevdiği, razı olduğu kullar olarak varıp, cennetiyle, cemâliyle müşerref olmayı; sonuç itibariyle sevdiği kul olarak cennetine girmeyi, cemâline ermeyi nasib eylesin... Cehenneme düşenlerden eylemesin, aziz ve sevgili kardeşlerim!

Fâtiha-i Şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

08. 02. 1981 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

SERVER
Kürsü